

Mese a fekete tyúkról

fekete tyúk

Tudjátok-e, hogy a cigány közösségekben mindenkinek volt valamilyen beceneve? Hát persze, hogy tudjátok, ti is cigányok vagytok, nem igaz? Akkor azt is tudjátok, hogy kinek milyen tulajdonsága volt, úgy adtak neki becenevet. Ha valaki gyáva volt, akkor Sosoj (nyúl) becenevet kapott, ha szép volt, akkor Luludyinak (virágnak) becézték, ha lusta volt, akkor Khandinónak (büdösnek) mondták, nem, nem azért, mert nem mosakodott, hanem azért, mert olyan lusta volt, olyan trehány, hogy párját ritkította.

Az én mesém is Khandinóról szól, egy igen lusta cigány fiúról, aki húsz évesen egy haszontalan semmittevő volt. Reggeltől estig, éhen-szomjan a közeli tóban fürdőzött minden nap, hogy ne legyen az emberek szeme előtt. Belevetette magát a vízbe, és onnan csak késő délután mászott ki ernyedten, fáradtan, mint aki egész nap dolgozik. Khandinó még a semmittevésbe is úgy elfáradt, mintha nem lett volna benne élet. Egyik napon aztán mégis csak elfogyott a szülei béketűrése, elkergették a háztól, még utána is kiabáltak, hogy te mihaszna, te senkiházi, te semmirekellő, te ilyen, te olyan, mindennek elhordták, de rá se hederített, csak ment a tó irányába. Amikor a tóhoz ért, leült egy fa árnyékába, és gondtalanul elaludt.

Amikor felébredt már sötét éjjel volt. Riadtan eszmélt rá, hogy az éjszakában nincs aho-va menjen, és hogy éhes, meg szomjas, meg álmos, de nem sokat törődött vele, elhatározta magát, hogy reggelig alszik, és majd másnap folytatja útját valamerre. Úgy is volt. Öszszekuporodott, egy darabig még mocorgott, aztán elaludt.

Reggel, ébredés után belevetette magát a tóba, hogy frissen induljon el a nagyvilágba. Nagy csobbanással csapódott bele a vízbe, és ekkor a tó mélyéből hirtelen egy furcsa hangú, fekete tyúkot vetett fel a víz, amely krákogva próbált a tó partja felé úszni szárnyait csapkodva. Khandinónak se kellett több, utánavetette magát, olyan fürgén, hogy ha azt meglátták volna a szülei, sosem zavarták volna el otthonról. A tó partján rávetette magát a tyúkra, és elkapta a nyakánál fogva. Alig bírta el vele. Olyan erősen kellett szorítani a nyakát, hogy ki ne szabaduljon a kezéből, hogy belefáradt a szorításba, de nem adta fel, szinte már birkózott a jól megtermett tyúkkal, mire az egyszer csak megszólalt.

– Engedj el, és a világ leggazdagabb emberévé teszek! – Khandinó jól értette a hangot, de nem látott senkit, így azt hitte, hogy csak hallucinál. Újra megszólalt a tyúk:

– Ha megölsz, megölsz az egész világot, elpusztul minden – kiabálta most már embe-ribb hangon, tisztán érthetően. Khandinó is rájött, hogy a tyúk beszél. Ijedtében még jobban szorítani kezdte a nyakát, aki már könyörgött az életéért.

– Kedves gazdám, ne ölj meg, neked adom az összes erőmet, az összes hatalmamot, csak ne ölj meg, ott van a seggemben egy tojás, mindjárt kinyomom, és abban van az összes hatalmam, erőm, bármit kívánsz, teljesítem, kedves gazdám! – Abban a pillanatban egy tojás gurult ki a tyúkból. – Vedd a kezébe, és kívánj valamit! – kérlelte a fiút. A fiú fél kézzel felvette a tojást, és a következőt mondta:

– Na, ha nem mondsz igazat, kitekerem a nyakadat! – kiabálta Khandinó. – Kívánom, hogy legyen itt sült-főve mindenféle hús, aztán legyen itt olyan friss kenyér, amit most vesznek ki a kemencéből, legyen itt jó hideg, friss víz! – Hát, semmi nem történt. No, erre tiszta erejéből szorított a tyúk nyakán.

– Állj meg, gazdám, ne ölj meg! Csak akkor teljesül a kívánságod, ha ezt a kis varázversecskét elmondod: *Ánro, ánro, csi san báro, thaj e luma, tutar barol.* (Tojás, tojás, nem vagy te nagy, és a világ tőled a nagy.)

Khandinó elmondta a varázsverset és a kívánságát, abban a pillanatban minden teljesült. Nekilátott az evésnek, és akkor vette észre, hogy a tyúk már nincs a markában, eltűnt.

Csak bámulta az üres tenyerét, és eközben azon morfondírozott, hogy vajon valós-e az a sok enivaló, meg a bal tenyerében a varázstojás, vagy csak álmodik. „Nem álmodhatok, ha érzem a hasamban a sült húsokat”, mondta magában. Gondolt egyet, és elmondta a varázsverset: „*Ánro, ánro, chi san baro, thaj e luma tutar barol*”, éppen hogy befejezte a versecskét, egy kis gombolyag porfelhőcskéből ott termett egy törpe emberke, földig érő, fehér szakállal volt.

– Mit parancsolsz, édes gazdám? – kérdezte a törpe.

– Azt parancsolom, hogy ezt a sok enivalót vidd el a szüleimnek, és engem meg öltöztess fel a legszebb ruhába, és legyen itt egy lovashintó, amivel hazahajthatok hozzájuk.

Még be sem fejezte a mondatot, a sok enivaló eltűnt, s helyette ott állt egy pompás lovashintó, két fekete lóval. Csak ámult-bámult Khandinó, amikor meglátta magán a királyi öltözetet. Felült a hintóba, és hazahajtott a szüleihez. Azokat egy megterített asztal mögött találta, amint éppen ebédeltek.

Amikor ráismertek a fiukra, nem győzték csókolgatni, ölelgetni, hiszen Khandinónak még a menése is megváltozott, fűgőbbben mozgott, és határozottabb lett, mint volt.

– Mi történt veled, édes fiam? – kérdezte az anyja.

– Még én sem tudom, anyám, majd ha tudni fogom, elmondom neked – válaszolta. Az anyja nem merte tovább faggatni, de nem engedte Khandinó apjának sem, hogy a fiút zavarja, mert az annyira gondterhelt volt, hogy szinte belebetegedett a vele történetekbe. Éppen, hogy elment otthonról világot látni, szinte már másnap ráköszöntött a szerencse. No, ennek a titkát akarta felfedni, mert idegesítette a dolog, miközben a két fekete ló ott állt a ház előtt, Khandinón meg a királyi öltözet.

Nem sokat várt a titok megfejtésével, elmondta a varázsverset. Ott termett a törpécske:

– Mit parancsolsz, édes gazdám? – kérdezte.

– Azt parancsolom, hogy ülj le ide, velem szembe, és mondj el mindent, hogyan jutottam ide, hogy minden kívánságomat teljesíted?

A törpe engedelmesen leült Khandinóval szemben, és elkezdte mondani a történetet:

– Nézzél meg jobban, Khandinó, látod a nyakamon azokat a kék foltokat? Az mind a te kezé nyoma, én voltam a fekete tyúk! Ha megöltél volna, minden hatalmamnak vége

lett volna, mert tudd meg, én vagyok a földalatti világ uralkodója. Ugyanannyi törpének vagyok a királya, mint amennyi ember él a föld felszínén. Embereim olyan testbe változhatnak át, amilyenbe akarnak. Amikor elkaptad a fekete tyúkot, éppen földrengés áldozata lettem. Feldobott a víz a tónál, és te megfogtál. Innentől kezdve téged kell szolgálnom a törpéimmal együtt. Minden hatalom, minden kincs, ami a föld alatt van, a te rendelkezésedre áll, ha azt parancsolod. De vigyázz, a tojás és a versecske az, amelytől birtokolhatod mindenediket a föld alatt és a föld felett is. Ha elfelejtenéd a verset, vagy széttörne a tojás, minden hatalmadnak vége lenne, mert a tojásban van a hatalom. Nincs olyan kívánság, amit ne hajtanánk végre, bármit kívánhatsz, nekem teljesítenem kell, még akkor is, ha nem tesszene a kívánság, mert miattam történt minden, csak akkor kapom vissza a hatalmat, ha te már nem leszel. Azt az egy kívánságot, hogy hosszú éveket élj, te vagy valaki más, nem teljesíthetem, mert az fölött az Isten rendelkezik. A haláloddal minden megszűnik, semmi sem marad meg a kívánságaidból.

Khandinó végighallgatta a törpét, és szomorúan elvonult a kis kunyhó szobájába. Három éjjel, három nap azon töprengett, hogy mi haszna a kívánságainak, hogyha halála után semmivé válik minden. De a negyedik napon mégis vidáman ébredt, mert eszébe jutott egy csodálatos gondolat.

Elhatározta magát, hogy minden cigány embert boldoggá tesz, hiszen még csak húszéves, és addig ameddig az Isten el nem veszi, legalább minden cigány boldogan élhet. Amint így gondolkodott, eszébe jutott, hogyha minden cigány embert gazdaggá tesz, és amit két kezük által még hozzátesznek, az nem fog semmivé válni, csak akkor fog semmivé válni, ha maga meghal, és ami a kívánsága miatt lett. Tehát, aki a saját munkájából még tesz hozzá valamit, az nem vész el. Örült ennek a gondolatnak Khandinó, hiszen a *van*-ból könnyű lesz mindenkinek tovább gazdagodni a saját ereje szerint.

Nem gondolkodott tovább, elővette a tojást, és elmondta a varázversecskét.

– Anro, anro chi san baro, thaj e luma tutar barol.

Abban a szempillanatban ott termett a kis törpe:

– Mit parancsolsz, édes gazdám?

– Azt parancsolom, hogy országunk minden cigány családjának, ott, ahol élnek, legyen egyforma palotája, mindenkinek legyen száz-száz jószága, minden fajtából, velejáró felszereléssel, földekkal, és mindenkinek egy láda aranya és ékszere legyen.

A kis törpének fennakadt a szeme a csodálkozástól, de hát, nem tudott mit tenni, a parancsot végre kellett hajtani. Máris láthatta Khandinó, hogy a kunyhójuk helyett egy gyönyörű palota lett. Tele különböző állatokkal, istállóval. Nem hiányzott semmi. Bent az egyik teremben ott volt a ládában a sok kincs meg az ékszer.

Khandinó felült egy ló hátára, és körbejárta a faluját, hogy megnézzze, hány palota emelkedett fel a semmiből. Hát, bizony volt vagy kétszáz, rögtön lettek csodálkozó emberek a paloták előtt, nem hittek a szemüknek. Egyszerűen minden faluban, városban vidámság és életöröm támadt, de voltak olyan emberek, akik irigyelték a cigányokat, és feljelen-

tést tettek a királynak. Annyi feljelentés történt, hogy a király kénytelen volt felkerekedni egy országjárásra, hogy megnézze az új csodát. Hát, erősen elcsodálkozott az eseményeken, ezért aztán be is köszöntött néhány cigány palotába. Mindjárt terülj-aszalt csináltak a cigányok mindenhol, ahova ment, megkínálták és a kedvébe jártak. Bizony, elgondolkodott a király, hogy ezt a jóságot neki kellett volna megtennie a cigánysággal, ezért aztán egy kicsit el is restellte magát, de belül, a lelkében megörült, hogy az országa cigányai milyen gazdagok lettek. Meg is irigyelték a környező országok királyai, és elhatározták magukat, hogy minden cigánynak hasonló palotát építenek, és gazdaggá teszik őket.

Khandinó elment az egyik palotába, ahol régen egy kis kunyhó volt, és megkérte Luludyi kezét, aki nagyon boldog lett, merthogy régóta fájt a foga Khandinó után. Nagy lakodalmat csaptak, akkorát, hogy az egész falunépe táncolt, mulatott. Születtek szép gyerekeik, és Khandinó arra tanította őket és az ország cigányait, hogy legyenek ügyesek, gyarapítsák vagyonukat, mert nincs az a sok, ami egyszer el nem fogy. Volt, aki megértette, volt, aki nem. Kilencvenéves korában halt meg Khandinó.

Aki nem gyarapította vagyonát, az egy reggelen azon vette észre magát, hogy egy kunyhóban ébredt. Aki viszont ügyes volt, az kétszer-háromszor megnövelte gazdagságát, hiába tűnt el a palotájuk, ott volt nekik az, amit saját erejükből felépítettek. Khandinó gyerekei is gazdaggá váltak, mert Khandinó jól tanította őket. Viszont más ország királyai, hogy ne szégyenkezzenek a cigányaik miatt, mindenkit gazdaggá tettek. A mesének vége! ■ ■ ■

■ **Nagy Gusztáv** Pusztaváron született 1953-ban. Költő, író, műfordító, szerkesztő. A Kalyi Jag Nemzetiségi Szakközépiskola tanára; cigány nyelvet és népismeretet tanít. Fordításai többek közt: *Magyar költők cigány nyelven* (2010), *Az ember tragédiája* (Le Manusheski Tragedija, 1996). Legutóbbi, *Nyiss ajtót* című verseskötete 2020 nyarán jelent meg.

